ANDRZEJ DZIKOWSKI

WADY FIZYCZNE ZWIERZĄT W ŚWIETLE AKTÓW NORMATYWNYCH

Tematyka pracy obejmuje lekarsko-weterynaryjne i prawne aspekty wadliwości fizycznej – chorób, ułomności i przypadłości sprzedawanych zwierząt oraz ich niezgodności z umową.

Celem pracy jest zbadanie, porównanie i omówienie w ujęciu problemowo-historyczno-komparatystycznym głównych tendencji rozwojowych prawa europejskiego kręgu kulturowego w zakresie problematyki odpowiedzialności cywilnej za wady fizyczne zwierząt.

Badania przeprowadzone na podstawie konkretnych aktów prawnych, obowiązujących w danym miejscu i czasie, pozwalają na określenie różnych prób rozwiązania tych samych, stanowiących wspólny mianownik, ponadczasowych problemów obrotu prawno-ekonomicznego, takich jak: wymagający reakcji prawnej fakt występowania wad fizycznych zwierząt oraz uniwersalny cel tej reakcji – przywrócenie zaburzonej ekwiwalentności świadczeń. Zrealizowanym w pracy zamiarem autora było stwierdzenie jakie są najbardziej korzystne rozwiązania normatywne oraz umożliwienie potencjalnego praktycznego zastosowania poczynionych w pracy spostrzeżeń tak *de lege ferenda*, jak i w ramach codziennej pracy zawodowej lekarzy weterynarii i prawników.

Przedmiot badań stanowią prawne uregulowania szeroko pojętej odpowiedzialności za wady fizyczne w odniesieniu do umów sprzedaży zwierząt, pochodzące z różnych epok historycznych i systemów prawnych. Zastosowano następujące metody badawcze analizy i interpretacji treści aktów normatywnych: językową, logiczną, dogmatyczną, komparatystyczną, historyczno-prawną, systemową, teleologiczną, funkcjonalną, socjologiczno-prawną. Pomocniczo zastosowana została analiza historyczna źródeł literackich i lekarsko-weterynaryjnych jako źródeł poznania prawa.

Praca ma charakter interdyscyplinarny, co wpisuje się w naturę komparatystyki prawniczej oraz weterynarii sądowej. Dla dokonania analizy konieczne było dokonanie przez autora wyboru systemów prawnych i aktów normatywnych stanowiących jej przedmiot w oparciu o obiektywne i uzasadnione kryteria.

Przeprowadzone badania pozwoliły na wyróżnienie triady podstawowych dróg rozwojowych oraz typów odpowiedzialności cywilnej za wady zwierząt: tzw. modelu romanistycznego, tzw. modelu niemieckiego, a także tzw. jednolitej koncepcji naruszenia zobowiązania (w tym rozwiązań *common law*, prawa międzynarodowego i europejskiego prawa konsumenckiego). Zbadano, opisano i ukazano cechy charakterystyczne wymienionych

modeli, porównano skuteczność ich zastosowania w odniesieniu do przyświecających im *rationes legis,* wykazano ich wady i zalety. Scharakteryzowano i usystematyzowano zakres wad objętych normowaniem oraz dokonano lekarsko-weterynaryjnej ich identyfikacji.

Dogłębnej analizie poddane zostało prawo polskie, zarówno współczesne, jak i jego historyczne formy rozwojowe oraz procesy i czynniki je kształtujące, w tym zwłaszcza daleko posunięta zależność od prawa niemieckiego. Zbadane zostały również tzw. systemy mieszane (*mixed legal systems*) jako przykłady wyznaczające najbardziej prawdopodobne trendy rozwoju prawa na świecie, w tym poprzez tzw. *legal transplants* oraz procesy globalizacyjne.

Stwierdzone zostały główne tendencje, kontrowersje, konflikty zasad i kontr-zasad w przedmiotowym zakresie tak w ujęciu historycznym, jak i współczesnym. Wykazane zostały podstawowe cechy o charakterze generalnym oraz poszczególne rozwiązania normatywne reżymów rękojmi, gwarancji, odpowiedzialności odszkodowawczej oraz problematyki badań lekarsko-weterynaryjnych powiązanych ze sprzedażą.

W dotychczasowej literaturze przedmiotu wykazano niedobór całościowych analiz, przeprowadzanych ze strony naukowego środowiska weterynaryjnego, a także brak pogłębionej znajomości i odwoływania się do źródeł. Wykazane zostały podstawowe czynniki formatywne wszystkich współczesnych systemów odpowiedzialności za wady fizyczne zwierząt. Nie stwierdzono w dotychczasowej legislacji oraz piśmiennictwie naukowym dostatecznego uwzględniania szerokiego *spectrum* możliwych rozwiązań legislacyjnych. Wykazano ignorowanie postulatów środowisk naukowych prawniczych i weterynaryjnych w procesie stanowienia prawa, w tym nieświadome powielanie – możliwych do uniknięcia – błędów. Stwierdzono brak odpowiedniego wpływu rozwoju naukowego medycyny weterynaryjnej na stan aktów prawnych w przedmiotowym zakresie. Wykazano liczne przypadki konserwatyzmu i anachronizmu aktów prawnych oraz braku zgodności ich postanowień z wiedzą lekarsko-weterynaryjną.

Udowodniono, że kluczowym punktem wspólnym badanych instytucji prawnych, niezależnym od partykularnych przepisów i aktów prawnych, jest służba immanentnemu celowi ochrony ekwiwalentności świadczeń. Stwierdzono, że w dominującej większości historycznych aktów normatywnych i systemów prawnych uprawnienia rękojmijne i gwarancyjne kupującego zwierzęta były ograniczane na rzecz wspierania przez prawo interesów sprzedawcy. Wykazano ciągłość rozwoju prawa mimo przyznawania prymatu odmiennym dobrom prawnym. Nie stwierdzono przy tym związku rozwoju ekonomicznego, handlowego, społecznego, prawnego czy naukowego w danym okresie i jurysdykcji

z poziomem ochrony kupujących wadliwe fizycznie zwierzęta. Jako systemy prawne najkorzystniejsze z punktu widzenia kupującego zwierzę obarczone wadą fizyczną wskazać można kodeksową regulację napoleońską, prawa Quebecku i Luizjany w ich pierwotnym kształcie oraz współcześnie obowiązujące polskie prawo cywilne.

Stwierdzono, że zastosowanie do zwierząt tzw. nowej definicji wady fizycznej (elementów tzw. jednolitej koncepcji naruszenia zobowiązania w oparciu o normy *common law* i prawa konsumenckiego) stanowi najbardziej istotną zmianę podejścia normatywnego w badanym zakresie od czasów antycznych (powstania tzw. starej definicji wady fizycznej w oparciu o przepisy edyktów edylów kurulnych). Udowodniono zmianę więzi łączącej ogólną koncepcję wadliwości ze stanem fizycznym przedmiotu umowy sprzedaży, wywodzącym się z reakcji prawnej na wady fizyczne organizmów żywych. Stwierdzono tym samym znaczący wpływ i postępującą dominację nowszej koncepcji – prymatu zgodności całokształtu świadczenia z umową stron.

Ponadto, zbadano i określono – w sposób odmienny od wcześniej zaproponowanych – rolę, uprawnienia i obowiązki lekarza weterynarii jako uczestnika procesów zawierania i wzruszania umów sprzedaży zwierząt.

Wykazano istotność przedmiotowych zagadnień z punktu widzenia praktyki lekarsko-weterynaryjnej oraz procesów unifikacyjno-harmonizacyjnych prawa sprzedaży na poziomie krajowym oraz ponadnarodowym w ramach wspólnej, zachodniej tradycji prawnej.